

ПАРТНЬОРСТВО ЗА РАСТЕЖ?

Изказване на Георги Пирински – член-основател на ФСО

Ще станат ли еврофондовете мощен фактор, с чието съдействие през следващите седем години България да постигне такива темпове на растеж на икономиката и качеството на живот, с които рязко да се съкрати дистанцията до средните за 27-те държави-членки на ЕС равнища. Това е въпросът, на който следва да си отговорим, разглеждайки проекта на Споразумение за партньорство на Република България, очертаващо помощта от европейските структурни и инвестиционни фондове за периода 2014-2020 г.

В аналитичната част на проекта се отчита, че през 2012 г. реалният темп на растеж на БВП е спаднал до 0.8 на сто; на 13 юли т.г. премиерът Орешарски бе цитиран да прогнозира темп за тази година отново под 1 на сто. За времето от 2014 г. нататък проектът маркира два подпериода – ускоряване до 3.4 на сто за 2016 г., след което до края на десетилетието средният годишен темп се очаква да възлезе на 2.2 на сто. Обяснението, което се дава, гласи: „...ограничаващ фактор за повишението на БВП ще бъде проявлението на негативните демографски тенденции, свързани с намаляване на населението в трудоспособна възраст и съответното влияние върху предлагането на труд. Последното ще ограничава потенциалът за нарастване на икономиката, тъй като очакваното повишение на участието в работната сила няма да успее да компенсират демографските процеси.“

Оставяйки настрана не много ясната мисъл за повишението на участието на работната сила, от горното съвършено ясно личи, че без незабавното възприемане на нова политика за догонващ растеж страната е обречена трайно да се утвърди в дъното на европейските класации по доходи, по качество на живота и т.н. Такава нова политика най-общо зависи от две неща – от нашата способност да изработим и осъществим необходимия Национален план за развитие 2020 и от това, дали ще съумеем да оползотворим потенциалните предимства по линия на външните партньори на страната. Измежду последните несъмнено първостепенно значение ще имат достъпните за България ресурси на Кохезионната политика на ЕС за предстоящия седемгодишен период и нашата способност да осигурим тяхното оползотворяване като важен инструмент за догонващ растеж.

Първото условие за постигането на такъв ефект е ясното дефиниране на целите и приоритетите, на които да се подчини цялостната дейност по управление на еврофондовете. В зависимост от тях следва по-нататък да се определят програмите, мерките, инструментите и структурите за тяхното управление. От първо запознаване със 117-те страници текст на версията на проекта от края на м. май /без приложенията/, на този етап могат да се направят следните заключения:

Първо – определените четири стратегически приоритета и едно териториално измерение като цяло отговарят на вида и остротата на предизвикателствата пред страната:

- първият - образование, квалификация и заетост, включващ тематичните цели от общата рамка на Кохезионната политика 8, 9 и 10 за работната сила; за борбата с бедността; и за образованието и обучението;
- вторият – изследвания, иновации и инвестиции, обхващащ цели 1, 2 и 3 за НИРД, технологии и иновации; за достъп до ИКТ; и за конкурентоспособност на МСП и на селското стопанство и рибарството;
- третият – свързаност и зелена икономика, покриващ тематичните цели 4, 5, 6 и 7 – съответно за нисковъглеродна икономика; за климатичните изменения и управлението на рисковете; за околната среда и ресурсната ефективност; и за устойчив транспорт без проблемни участъци;
- четвъртият – добро управление и качествени обществени услуги, включващ отново цел 2 относно е-управление, както и цел 11 за институционален капацитет и ефективна администрация;
- и петото - пространственото измерение и политиката за местно развитие.

Второ – проблемите започват на следващото ниво – конкретизиране на приоритетите. Както е посочено в проекта, един от определящите нови елементи при програмирането за предстоящия период е изискването за концентрация на подкрепата върху ограничен брой приоритети за финансиране в съответствие със специфичните национални и регионални потребности за развитие.

В проекта се изтъква, че «тясно място» в устойчивото икономическо развитие на България се явява липсата на обвързка между образованието и потребностите на бизнеса и високотехнологичните производства. Като причина се сочи липсата на определени приоритетни области за развитие на

българската икономика. Същевременно се съобщава, че има приета Национална стратегия за развитие на научните изследвания 2020, която идентифицира следните проритети: енергийна ефективност и зелени технологии; здраве, медицина, биотехнологии и екологично чисти храни; нови материали и технологии, вкл. инженерна индустрия; ИКТ; културно-историческо наследство. Ред по-надолу пък се изтъква, че тече подготовката на Стратегията за интелигентна специализация ЗС като едно от предварителните условия за инвестиции в ключови сектори, при което акцентът пада върху хранително-вкусова промишленост, машиностроене и електроника и ИКТ.

Всъщност в проекта ясно е назована причината за това объркване – «в България съществува силно фрагментиране в областта на стратегическото планиране, каято има близо 200 национални стратегически документа, част от които не са финансово обезпечени, /което/ поражда затруднения, тъй като е трудно да се постигне единност и кохерентност на планираните инициативи. Същевременно не е налице ефективна система за мониторинг на изпълнението на политиките, като оценки на въздействието на политиките се извършват спорадично.»

Така че напълно логично идва и цитираното в медиите на посочената по-горе дата изказване на министър-председателя, че какви ще са ни приоритетите за следващия програмен период все още не е ясно. Това по думите му ще стане след дебат в парламента и широко публично обсъждане на документа. Такова, каквото въпреки обещанията на последните две правителства така и не се състоя.

Трето – неяснотата по приоритетите е намерила израз в липсата на конкретика в описанието на секторните реформи и политика по стратегически важните области:

- така например, в аналитичната част се изтъква драматичната демографска перспектива за страната, като по предвижданията на Евростат до 2060 г. населението ще намалее с близо 27 на сто, а според Световната банка до 2050 г. България ще е с най-бързо намаляващото население в работоспособна възраст в света! Относно жизнения стандарт се сочи, че България е на първо място сред държавите-членки на ЕС по риск на бедност и или социално изключване с 41.6 на сто за 2010 г и скок само за година до 49.6 на сто за следващата 2011 г. Същевременно в обосновката на мерките в изпълнение на тематична цел 9 за социално приобщаване и борба с бедността се говори за «неблагоприятни тенденции» в демографската ситуация, водещи до риск от бедност и социално изключване. Съответно

назованите в тази светлина насоки на действие са твърде неадекватни на драматизма на ситуацията. Буквално с едно изречение се изчерпват мерките по отношение на ромската общност;

- друг пример е здравният статус и здравеопазването – в аналитичната част на проекта се констатира, че България е на предпоследно място в Европа по здравеопазване според Европейския здравен потребителски индекс, с особено високата смъртност от 14.7 на хиляда и редица други «най-високи» показатели. В стратегическата част се заявява, че специален фокус ще бъде поставен върху системата на здравеопазване, но Генералният план за реорганизация на болничния сектор тепърва предстои да се разработва.

- не на последно място следва да се посочи областта на доброто управление и държавната администрация. Отбелязва се, че по комплексният индекс за добро управление, както и по контрол на корупцията и върховенство на закона България заема последно място в Съюза, а по бюрократична ефективност и прозрачност на правителството - предпоследно. Същевременно в частта за политиката и мерките, записаното се ограничава до най-общи намерения за подобряване на състоянието и общи насоки на необходимите действия. Твърде пестеливо е засегната темата за съдебната реформа, а необходимостта от адекватна стратегия за повсеместно противодействие срещу корупцията на практика е подмината.

Общата констатация по отношение на политиката и мерките е за липса на нужната конкретика, на недостатъчно специфициране по отделните региони на планиране, независимо от посочените драстични разлики в равнищата на икономическа активност, демографски характеристики и инфраструктура. На фона на твърде подробната първа част, описваща състоянието в отделните области /която впрочем търпи значително съкращаване на обема за сметка на повишената аналитичност/ се откроява липсата на ясно приоритизиране на политиката и дефиниране на мерките за постигане на конкретно поставените цели.

Предстои следователно интензивен процес на преработка на проекта за СП с оглед превръщането му в реален инструмент за далеч по-динамични темпове на растеж спрямо досега прогнозираните. От решаващо значение ще бъде в правителството час по скоро да се формира звено, евентуално към премиера, за срочно синхронизиране и степенуване на стратегиите и плановете според водещите цели за ускорен стабилен ръст на заетостта и икономиката, както и за чувствително ограничаване на бедността и

социалното изключване. Както и отговорно обсъждане в Народното събрание и в обществото – както в столицата, така и по региони.

Същевременно в Брюксел ще се проведат заключителните преговори между институциите на ЕС с участието на представителите на Европейския парламент по откритите раздели на проекта за Регламент относно общите условия за достъп и ползване на европейските структурни и инвестиционни фондове. Един от въпросите, по които евродепутатите-социалисти са категорично против, е обвързката за ползване на средства по фондовете с макроикономическите показатели и баланси на национално равнище за отделните държави. Както те изтъкват, отделните региони не бива да бъдат санкционирани за показатели, по които те нямат пряко отношение. Заслужава си новото правителство да се постарее да подкрепи и защити същата позиция и на равнище Съвет.

Задачата да оползотворим еврофондовете така, че да станат съществен фактор за ускорения подем на икономиката и сближаването между регионите и на страната като цяло до европейските стандарти на живот е обща – както на правителството и парламента, така и на местните власти и гражданските структури, на синдикатите и работодателските организации. Натрупан е немалък опит и умения, следва да се избегнат досегашните грешки и провали. Нека се надяваме, че днешната дискусия е стъпка в тази посока.

14.06.2013 г.